

Europas Miljö Tillstånd och utblick 2020

Sammanfattning

Omslagsfoto: © Simon Hadleigh-Sparks, My City/EEA

Rättsligt meddelande

Innehållet i denna publikation återspeglar inte nödvändigtvis de officiella åsikterna hos Europeiska kommissionen eller andra institutioner inom Europeiska unionen. Varken Europeiska miljöbyrån eller någon person eller något företag som agerar på byråns vägnar ansvarar för hur informationen i denna rapport skulle kunna användas.

Meddelande om upphovsrätt

© Europeiska miljöbyrån, 2019

Återgivning är tillåten med angivande av källan.

Det finns mer information om Europeiska unionen på internet (<http://europa.eu>).

Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå, 2019

ISBN 978-92-9480-133-3

doi: 10.2800/336804

Europeiska miljöbyrån
Kongens Nytorv 6
1050 Köpenhamn K
Danmark

Tfn: +45 33 36 71 00

Webbplats: eea.europa.eu

Europas Miljö Tillstånd och utblick 2020

Sammanfattning

Den avgörande utmaningen för detta århundrade

Rapporten Europas Miljö – tillstånd och utblick 2020 (State and Outlook of the European Environment report, SOER 2020) kommer vid en avgörande tidpunkt. Vi står inför omfattande utmaningar som kräver snabba systemlösningar. Detta är *det* otvetydiga budskapet till beslutsfattare i Europa och i världen. Den allt mer överskuggande frågan för detta århundrade är hur vi ska uppnå en utveckling i hela världen, som tar hänsyn till såväl den sociala, som den ekonomiska och miljömässiga dimensionen.

Detta är den sjätte SOER-rapporten, som publiceras av Europeiska miljöbyrån (EEA) och 2020 års utgåva identifierar stora klyftor mellan tillståndet för miljön och befintliga EU-mål, på både kort och lång sikt. Medborgarnas förväntningar om att leva i en god och hälsofrämjande miljö kommer att kräva förstärkt fokus på politiska beslut såväl internationellt, inom EU och nationellt.

Vi behöver inte bara göra mer, utan vi behöver göra det på ett annat sätt. Under nästa decennium behöver vi helt andra lösningar på världens miljö- och klimatutmaningar än de vi har använt under de senaste 40 åren. Syftet med den här rapporten är att utgöra en grund för samtal om Europas politik för 2030, inklusive riktningen mot 2050 och där efter.

Den framtida politiken måste bygga vidare på nuvarande åtgärder mot våra miljö- och klimatutmaningar – *lagstiftningen* – och den måste också ta hänsyn till den allra senaste kunskapen, vilket kräver helt nya tillvägagångssätt – både *vad* vi måste göra och *hur* det måste göras.

Allvaret i budskapet kan inte överdrivas. Bara under de senaste 18 månaderna har globala forskningsrapporter från

IPCC, IPBES, IRP och UNE uttalat samma budskap – nuvarande politisk inriktning är fundamentalt ohållbar, dessutom är politiken inom olika stater och sektorer tätt sammanflätade och kopplade med våra produktions- och konsumtionssystem, och det är snart för sent för att åstadkomma tillförlitliga insatser för att vända trenden.

Det är inte någon nyhet att det finns behov av grundläggande omställningar i de system som formar europeisk ekonomi och ett modernt socialt liv – särskilt energi-, transport-, bostads- och livsmedelsförsörjningssystemen. Vi efterlyste omställning redan i 2010 och 2015 års utgåvor av Europas Miljö (SOER) och under senare år har EU införlivat detta tankesätt i viktiga politiska initiativ såsom satsningar på cirkulär ekonomi och bioekonomi, klimat- och energipolitiken för 2030 och 2050 och framtida forsknings- och innovationsprogram. Dessutom är EU:s initiativ för hållbara finanser det första av sitt slag som på allvar ställer frågan om hur finanssystem kan vara en drivkraft för den nödvändiga omställningen.

Det är emellertid en sak att ändra tankesätt och något helt annat att faktiskt genomföra förändringar. Fokus måste nu ligga på att utöka, skynda på, rationalisera och genomföra de många lösningar och innovationer – både tekniska och sociala – som redan finns. På samma gång som ytterligare forskning och utveckling stimuleras för att åstadkomma beteendeförändringar i en dialog med medborgarna.

Den sociala dimensionen får inte underskattas. Det finns rättmätiga och högljudda krav på en rättvis omställning, där de potentiella förlorarna i en koldioxidnål ekonomi ges skälig omsorg och uppmärksamhet. Den ojämlika fördelningen av

(¹) Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) reports on 1.5 °C Global Warming and Climate Change and Land; Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services; International Resource Panel (IRP) Global Resources Outlook report; UN Environment Global Environment Outlook 6.

kostnader och förmåner som uppstår vid systemförändringar erkänns nu av beslutsfattare, men fortfarande finns behov av grundläggande förståelse, medborgarengagemang och effektiva åtgärder.

Vi får inte heller ignorera de unga i Europa. De gör sina röster hörda alltmer intensivt för att kräva en ambitiösare respons på klimatförändringar och miljöförstöring. Om vi inte lyckas ändra nuvarande trender inom nästa decennium, så kommer deras oro för framtiden att visa sig vara välgrundad.

Europas Miljö 2020 ger inte alla svar på dessa komplexa utmaningar. Trots detta är den EEA:s mest omfattande utvärdering av miljön och miljöarbetet i Europa hittills, och den första som noggrant ägnas åt systemrelaterade utmaningar kopplat till den omställning vi måste göra för ett hållbart samhälle. Den bygger på 25 års samlad erfarenhet

av data, analys och EU-politik, hämtad från kunskapen hos vårt unika nätverk av europeiska medlemsländer — Eionet.

Vi kan inte förutsäga framtiden, men vi kan skapa den. Vi är övertygade om att denna rapport är en gedigen källa till kunskap som kommer i rätt tid för att vägleda samtal om EU:s framtida miljö- och klimatpolitik, samt bidra till att forma Europas svar på FN:s Agenda 2030 och globala målen för hållbar utveckling. Europa måste leda den globala omställningen för en god miljö i en rättvis och hållbar värld. Den europeiska Gröna Given – som är den högst prioriterade frågan i de politiska riktlinjerna för nästa Europeiska kommission 2019–2024 – har potentialen att ge en bra struktur för åtgärder genom att främja systembaserat tänkande och innovation. Dessa behövs för att genomföra denna omställning och skapa en framtid som vi alla kan vara stolta över.

Hans Bruyninckx

Verkställande direktör, Europeiska miljöbyrå

Europas Miljö 2020 i korthet

Ar 2020 står Europa inför miljöutmaningar som är mer omfattande och angelägna än vi hittills varit med om. Även om EU:s miljö- och klimatpolitik har gjort avsevärd nytta under de senaste decennierna, har Europa fortfarande bestående miljöproblem. Förlust av biologisk mångfald, användning av resurser och klimatförändringar hotar vår miljö, vår hälsa och vårt välbefinnande. Globala megatrender kan intensifiera miljöproblemen och snabba tekniska förändringar medför nya typer av risker och osäkerheter.

EU ser allvarligt på riskerna och har därför beslutat ett antal långsiktiga hållbarhetsmål med det övergripande syftet att "leva gott inom planetens gränser". Utan att snabbt och grundläggande skifta ambitionen och politiken inom EU kommer vi inte uppnå dessa mål. Europa måste finna vägar att tänka nytt inom teknik och produktionsprocesser, konsumtionsmönster och levnadssätt.

För att en systemomställning ska kunna ske, kommer det att krävas omedelbara och gemensamma åtgärder, inom olika politiska områden och med aktörer i hela samhället.

Europa står vid ett avgörande vägskäl under 2020. Dagens ledare har en möjlighet att forma den framtida utvecklingen. Samma möjlighet kommer inte att finnas tillgänglig för deras efterträdare. Det kommande decenniet är därför helt avgörande för Europas möjligheter under 2000-talet.

Dessa är de övergripande slutsatserna från rapporten Europas Miljö – tillstånd och utblick 2020 (SOER 2020). Rapporten innehåller en övergripande bedömning av Europas miljö till stöd för beslutsfattare och för att informera allmänheten. I likhet med samtliga EEA:s rapporter är den baserad på kunskapen hos Europeiska nätverket för miljöinformation och miljöövervakning (Eionet) – ett partnerskap mellan EEA och dess 33 medlemsländer och sex samarbetsländer.

För att förstå den europeiska miljöns tillstånd, trender och utsikter behövs en integrerad metod som beaktar de

komplexa drivkrafter och miljöpåverkan av dessa. Europas Miljö 2020 ger just detta, i del 1 beskrivs det globala sammanhanget som formar Europas utveckling, del 2 europeiska miljötrender och utblickar och del 3 de faktorer som begränsar eller möjliggör omställning. I del 4 finns slutsatser och reflektioner för hur Europa kan byta bana för att uppnå en hållbar framtid.

Europas Miljö 2020 identifierar många utmaningar och hinder, men den ger även anledning till hopp. Europas medborgare ger i allt högre grad röst åt sin frustration över brister i miljö- och klimatpolitiken. Kunskapen om systemens utmaningar och gensvar växer och återspeglas alltmer i EU:s politiska ramverk. Samtidigt har innovationer utvecklats snabbt under de senaste åren inom teknik, affärsmodeller och samhällsutveckling. En del ambitiösa och kreativa städer och regioner visar vägen genom att experimentera med olika sätt att leva och arbeta, samt dela erfarenheter i olika nätverk.

All denna utveckling är viktig, eftersom den skapar utrymme för regeringar att öka ambitionsnivån för politik, investeringar och åtgärder. Den bidrar även till att öka medvetenheten och inspirera medborgarna till förändrade beteenden och sätt att leva. Europa måste tillvarata dessa möjligheter och använda alla tillgängliga medel för att åstadkomma en omställning under de kommande tio åren.

Europas miljö i en föränderlig värld

Miljö- och hållbarhetsproblemen som Europa står inför idag har sin grund i en global utveckling som sträcker sig tillbaka till 1950-talet. Under denna period har "den stora accelerationen" av social och ekonomisk aktivitet förändrat människans förhållande till miljön i grunden. Sedan år 1950 har världens befolkning tredubblats till 7,5 miljarder, antalet människor som bor i städer har fyrdubblats och är nu mer än 4 miljarder, den samlade ekonomiska produktionen har ökat 12-faldigt. Under samma tid har användningen av konstgödsel ökat i motsvarande grad och energianvändningen är fem

gångar större. När vi blickar framåt ser det ut som om denna globala utveckling kommer att fortsätta öka belastningen på miljön. Världens befolkning beräknas ha ökat med nästan en tredjedel till 10 miljarder år 2050. Globalt skulle det innebära att resursanvändningen fördubblas till 2060, behovet av vatten ökar med 55 % till 2050 och behovet av energi med 30 % till 2040.

Den stora accelerationen har otvivelaktligen gett stora fördelar genom att lindra lidande och öka välståndet i många delar av världen. Exempelvis har andelen av den globala befolkningen som lever i extrem fattigdom minskat kraftigt – från 42 % år 1981 till under 10 % år 2015. Men samma utveckling har även orsakat omfattande skador på ekosystemen. Globalt har nu cirka 75 % av landmiljön och 40 % av den marina miljön förändrats på ett avgörande sätt. En extremt snabb förlust av biologisk mångfald pågår, och fler arter är utrotningshotade än någonsin tidigare i mänsklighetens historia. Forskare ser tydliga bevis på att en sjätte massutrotning nu är på gång.

Många av förändringarna i det globala klimatsystemet som observerats sedan 1950-talet, är på liknande sätt utan motstycke under de senaste årtusendena. Förändringarna beror i hög grad på utsläpp av växthusgaser från mänskliga aktiviteter, till exempel förbränning av fossila bränslen, jordbruk och avskogning.

Dessa förändringar orsakar både direkt och indirekt oerhörda skador på människors hälsa och välbefinnande. De sammanräknade globala effekterna av sjukdom och förtida dödsfall relaterat till miljöföroreningar är redan idag tre gånger större än de av aids, tuberkulos och malaria tillsammans. Men en fortsättning av den stora accelerationen skulle kunna orsaka ännu mer långtgående hot genom kollaps av ekosystem som tex. Arktis, korallreven och Amazonas regnskogar. Sådana plötsliga och oåterkalleliga skiften skulle allvarligt kunna störa naturens förmåga till nödvändiga ekosystemtjänster såsom att tillhandahålla mat och naturresurser, rent vatten och bördiga jordar, liksom dess buffrande förmåga mot naturkatastrofer.

Europa har som föregångare inom industrialiseringen spelat en avgörande roll för uppkomsten av dessa globala förändringar. Idag fortsätter Europa att förbruka fler resurser och bidra mer till miljöförstöring än många andra regioner i världen. För att tillgodose dessa höga konsumtionsnivåer är Europa beroende av resurser som utvinns eller används i andra delar av världen, såsom vatten, land, biomassa och andra råvaror. Därför sker en stor del av den miljöpåverkan som härrör från europeisk produktion och konsumtion utanför Europa.

Sammantaget medför detta att Europa och övriga delar av världen står inför enorma utmaningar. Den nuvarande riktningen av social och ekonomisk utveckling förstör de ekosystem som mänskligheten i slutänden lever av. Omställningen till en hållbar utveckling kommer att kräva snabb och storskalig minskning av belastningen på miljön, som vida överstiger dagens minskning.

Europas miljö år 2020

Efterhand som karaktären och skalan för de globala miljö- och klimatproblemen har förtydligats, har de politiska ramverken utvecklats. Ramverket för Europas miljöpolitik – miljölagstiftningen – utformas i allt större grad av ambitiösa långsiktiga visioner och mål. Den övergripande visionen för Europas miljö och samhälle beskrivs i det sjunde miljöhandlingsprogrammet, där man föreställer sig att år 2050:

Lever vi gott inom planetens ekologiska gränser. Vårt välstånd och vår goda miljö bygger på en innovativ kretsloppsekonomi där ingenting slösas bort och där naturresurser förvaltas hållbart och biologisk mångfald skyddas, värderas och återställs på ett sätt som stärker vårt samhälles motståndskraft. Vår utsläppsnåla tillväxt är sedan länge frikopplad från resursanvändningen och anger takten för ett säkert och hållbart globalt samhälle.

EU:s miljöpolitik vägleds av tre tematiska politiska prioriteringar i sjunde miljöhandlingsprogrammet: (1) att skydda, bevara och förstärka EU:s naturkapital, (2) att göra EU till en resurseffektiv, grön och konkurrenskraftig koldioxidsnål ekonomi, och (3) att skydda unionens invånare mot miljöbelastningar och risker för hälsa och välbefinnande. Under senare år har EU även beslutat en serie av strategiska ramverk för att omvandla EU:s ekonomi och utpekade system (t.ex. energi, transporter) på sätt som ger välstånd och rättvisa, samtidigt som ekosystemen skyddas. Förenta nationernas (FN) mål för hållbar utveckling kompletterar dessa ramverk och ger en logik för transformativ omställning, som bekräftar ömsesidiga beroenden av sociala, ekonomiska och miljömässiga mål.

I ljuset av Europas långsiktiga vision och kompletterande politiska mål, är det tydligt att Europa inte gör tillräckliga framsteg i arbetet mot miljöproblemen. Från utvärderingen av aktuella trender och utblickar Europas Miljö 2020 är budskapen tydliga - politiken har varit mer effektiv för att minska miljöbelastningen än för att skydda biologisk mångfald och ekosystem, människors hälsa och välbefinnande. Trots framgångarna inom europeisk miljöförvaltning finns det fortfarande problem och utblicken för Europas miljö under de kommande decennierna är nedslående (tabell ES.1).

Det är tydligt att naturkapitalet ännu inte är skyddat, bevarat eller förstärkt i enlighet med ambitionerna för sjunde miljöhandlingsprogrammet. Endast en mindre del av skyddade arter (23 %) och habitat (16 %) har en gynnsam bevarandestatus och Europa är inte i närheten av att uppfylla det totala målet, nämligen att stoppa förlusten av biologisk mångfald till år 2020. Europa har uppnått sina mål för att utse skyddade områden på land och till havs och vissa arter har återhämtat sig, men de flesta andra mål kommer sannolikt inte att nås.

Inom vissa områden har politiska åtgärder för att skydda naturkapitalet gett effekt, men många problem är olösta och vissa har förvärrats. Minskade utsläpp har bland annat förbättrat vattenkvaliteten, men EU är långt ifrån att uppnå en god ekologisk status för alla vattenförekomster till år 2020. Förvaltningen av mark har förbättrats, men landskapsfragmenteringen fortsätter att öka, vilket skadar habitat och biologisk mångfald. Luftföroreningar fortsätter att påverka biologisk mångfald samt ekosystem och 62 % av Europas ekosystem utsätts för stora mängder kväve, vilket orsakar övergödning. Klimatförändringarnas påverkan på biologisk mångfald och ekosystem väntas öka, genom att verksamheter såsom jordbruk, fiske, transport, industri och energiproduktion fortsätter att orsaka förlust av biologisk mångfald, resursutnyttjande och skadliga utsläpp.

Europa har gjort större framsteg ifråga om resurseffektivitet och cirkulär ekonomi. Materialförbrukning har gått ned och resurseffektivitet har förbättrats medan bruttonationalprodukten har ökat. Utsläppen av växthusgaser minskade med 22 % mellan 1990 och 2017, både tack vare politiska åtgärder och ekonomiska faktorer. Andelen förnybara energikällor inom slutlig energiförbrukning ökade stadigt till 17,5 % under 2017. Energieffektiviteten har förbättrats och den totala energiförbrukningen har gått ned till ungefär samma nivå som 1990. Utsläppen av föroreningar till både luft och vatten har minskat, medan det totala vattenuttaget inom EU minskade med 19 % mellan 1990 och 2015.

Dock är mer aktuella trender mindre positiva. Det totala energibehovet har till exempel faktiskt ökat sedan 2014 och om detta fortsätter kommer EU kanske inte att kunna uppfylla 2020 års mål för energieffektivitet. Skadliga utsläpp från transporter och jordbruk har också ökat och produktion och konsumtion av farliga kemikalier har varit stabil. Utblicken mot 2030 tyder på att nuvarande förbättringstakt inte kommer att räcka för att uppfylla klimat- och energimålen för 2030 och 2050. Dessutom har åtgärderna mot miljöbelastningar från ekonomiska sektorer genom sektorsansvar inte varit framgångsrika, vilket visas av jordbrukets fortsatta påverkan på biologisk mångfald och förorening av luft, vatten och mark.

Europa har uppnått viss framgång i arbetet med att skydda européer mot miljörelaterade risker för hälsa och välbefinnande. Till exempel är dricks- och badvatten generellt av god kvalitet i hela Europa. Men återigen så finns det kvarvarande problem inom vissa områden och utblicken är oroande. Till exempel står vissa långlivade och rörliga kemikalier emot även mer avancerad dricksvattenrening. Trots att utsläppen av luftföroreningar har minskat, lever nästan 20 % av befolkningen i EU:s städer i områden där koncentrationerna av luftföroreningar överstiger minst en av EU:s miljökvalitetsnormer för luft. Exponering av fina partiklar står för cirka 400 000 förtida dödsfall i Europa varje år och öst- och centraleuropeiska länder påverkas oproportionerligt mycket.

Människors hälsa och välbefinnande påverkas fortfarande av buller, farliga kemikalier och klimatförändringar. Den allt snabbare klimatförändringen kommer troligen att medföra ökade risker, särskilt för sårbara grupper. Effekterna kan komma från värmeböljor, skogsbränder, översvämningar och förändrad utbredning av smittosamma sjukdomar. Dessutom påverkar miljörelaterade hälsorisker inte alla på samma sätt och det finns uttalade lokala och regionala skillnader inom Europa när det gäller social sårbarhet och exponering för hälsofaror. Generellt är utsikterna osäkra för att minska risker för hälsa och välbefinnande. Systemrisker för hälsan är komplexa och det finns stora luckor och osäkerheter i kunskapsbasen.

Förstå och agera på övergripande utmaningar

Dessa kvarstående stora miljöproblem kan förklaras med flera olika relaterade faktorer. För det första är de miljömässiga belastningarna avsevärda trots framgångar i bekämpandet av dem. Förbättringstakten har dessutom saktat ned inom vissa viktiga områden, t.ex. utsläpp av växthusgaser, industriutsläpp, avfallsproduktion, energieffektivitet och andelen av förnybar energi. Detta tyder på ett behov av att gå längre än stegvis ökande effektivitetsförbättringar och att stärka implementeringen av miljöpolitiken för att uppnå dess fulla nytta.

Komplexiteten i miljösystemen kan också betyda att det finns en betydande fördröjning mellan minskad belastning och att förbättringar inom naturkapital, människors hälsa och välbefinnande syns. Förändringar i miljötillståndet, såsom förlust av biologisk mångfald, påverkas ofta av olika faktorer, vilket betyder att effektiviteten av politiska åtgärder och lokala insatser kan försvagas av andra yttre faktorer. Dessa innefattar globala förändringar såsom befolkningstillväxt, ekonomisk produktion och resursanvändning, vilka alla påverkar situationen i Europa. Om vi ser framåt finns det

Tabell ES.1 Summering av tidigare trender, utblickar och framtidsperspektiv för måluppfyllelse

Område	Tidigare trender och utblick		Möjligheterna att nå de politiska målen		
	Tidigare trender (10-15 år)	Utblick fram till 2030	2020	2030	2050
Skydda, bevara och förstärka naturkapital					
Skyddade landområden			☒		
Skyddade marina områden			☒		
Arter och habitat som är skyddade i EU			☒		
Vanliga arter (fåglar och fjärilar)			☒		
Ekosystemvillkor och ekosystemtjänster			☒		
Akvatiska ekosystem och våtmarker			☒		
Hydromorfologiska belastningar			☒		
Tillstånd för marina ekosystem och biologisk mångfald			☒		
Belastningar och påverkan på marina ekosystem			☒		
Urbanisering och markanvändning genom jord- och skogsbruk					☒
Marktillstånd			☒		
Luftförorening och påverkan på ekosystem			☐	☐	
Kemisk förorening och påverkan på ekosystem			☒		
Klimatförändring och påverkan på ekosystem			☒		
Resurseffektiv, cirkulär och koldioxidsnål ekonomi					
Materialresurseffektivitet			☒		
Återanvändning av material				☐	
Avfallsgenerering			☐		
Avfallshantering			☐		
Utsläpp av växthusgaser och begränsning av klimatförändring			☒	☒	☒
Energieffektivitet			☐	☒	☒
Förnybara energikällor			☒	☒	☒
Utsläpp av luftföroreningar			☒	☐	
Förorenande utsläpp från industrin			☐		
Rena industriella tekniker och processer			☐		
Utsläpp av kemikalier			☒		
Vattenanvändning och dess påverkan på yt- och grundvatten			☒		
Hållbart nyttjande av havet			☐		
Skydd mot miljörelaterade risker för hälsa och välbefinnande					
Koncentrationer av luftföroreningar			☒	☒	
Luftföroreningar och påverkan på människors hälsa och välbefinnande				☒	
Exponering för buller och påverkan på människors hälsa			☒		
Bevarande av tysta områden			☒		
Vattenföroreningar och tillhörande miljörelaterade hälsorisker			☒		
Kemiska föroreningar och miljörelaterade risker för människors hälsa och välbefinnande			☒		
Klimatförändringsrisker för samhället			☐		
Strategier och planer för klimatanpassning			☐		
Indikativ bedömning av tidigare trender (10-15 år) och utblick mot 2030			Indikativ bedömning av möjligheterna att nå de utvalda politiska målen		
	Förbättrade trender dominerar	År	☒	I stort sett på rätt spår	
	Trenderna visar en blandad bild	År	☐	Delvis på rätt spår	
	Sämre trender dominerar	År	☒	I stort sett inte på rätt spår	

Obs! Året för målen anger inte det exakta måläret utan tidsperioden för när målet ska vara uppfyllt.

även anledning till oro för de krafter som driver förändring, såsom teknisk och geopolitisk utveckling, vilka har ökanda implikationer.

Den kanske allra viktigaste orsaken bakom Europas kvarstående miljö- och hållbarhetsutmaningar är att de är oskiljaktigt sammankopplade med ekonomiska aktiviteter och livsstilar, särskilt de samhällssystem som förser européer med nödvändigheter som mat, energi och transporter. Därför är samhällets resursanvändning och föroreningar på komplexa sätt knutna till arbete och förtjänster längs värdekedjan, till stora investeringar i infrastruktur, maskiner, färdigheter och kunskaper, till beteenden och sätt att leva och till offentliga riktlinjer och institutioner.

De många kopplingarna inom och mellan samhällssystem medför ofta stora hinder för att få till stånd den snabba och omfattande förändring som krävs för att nå Europas långsiktiga hållbarhetsmål. Till exempel:

- System för produktion och konsumtion kännetecknas av inlåsnings- och beroenden, orsakat av att systemelementen – tekniker, infrastrukturer, kunskap osv. – ofta har utvecklats tillsammans under decennier. Det medför att en radikal förändring i dessa system sannolikt skadar investeringar, jobb, beteenden och värden, vilket framkallar motstånd hos berörda branscher, regioner eller konsumenter.
- Länkar mellan och återkopplingar inom system innebär att förändring ofta skapar oavsiktliga resultat eller överraskningar. Exempelvis kan teknikdrivna vinster undermineras av förändrade livsstilar, delvis på grund av rekyleffekter när ökad effektivitet leder till kostnadsbesparingar som möjliggör ökad konsumtion.
- System för produktion och konsumtion är dessutom sammankopplade direkt och indirekt, till exempel genom att de delar på en och samma bas för naturkapital, som både ska ge resurser och ta hand om avfall och utsläpp. Detta "resursnav" innebär att åtgärdandet av problem inom ett område kan skapa oavsiktlig skada någon annanstans, till exempel avskogning och höjda matpriser på grund av biobränsleproduktion.

Den övergripande formen av Europas miljöutmaningar bidrar till att förklara varför de etablerade sätten att förvalta miljön inte fullt ut lyckas genomföra nödvändiga förändringar. Även om tecken på framsteg har observerats i systemen för mat, energi och transporter är miljöpåverkan fortfarande stor och nuvarande trender är inte förenliga med långsiktiga miljö- och hållbarhetsmål.

En ökande mängd kunskap från forskning och praktiska exempel ger insikter i hur en genomgripande systemomställning kan ske. Sådana omställningar är långvariga processer som är helt beroende av uppkomsten och spridningen av olika former av innovationer, som inspirerar till alternativa sätt att tänka och leva – nya sociala vanor, tekniker, affärsmodeller, naturbaserade lösningar osv. Det är omöjligt att veta i förväg exakt vilka innovationer som kommer att växa fram, om eller hur de kommer att integreras i våra livsstilar och hur de kommer att leda till hållbarhet. Omställning innehåller därför ett flertal osäkerheter, konflikter och kompromisser.

Denna förståelse av systemförändring är av stor betydelse för den politiska styrningen. Samhällets uppfattning om sin roll i att styra, skiftar från att vara "ledstjärna" med kunskap och verktyg för att styra samhället mot hållbarhet, till en roll som "möjliggörare" av samhällsomfattande innovation och omställning. Toppstyrning har fortfarande en roll i vissa sammanhang, men regeringar måste också hitta vägar att förstärka kraften hos medborgare, samhällen och företag.

För att uppnå detta krävs engagemang mot gemensamma mål från alla politikområden och nivåer i samhället. Miljöpolitiska verktyg är fortfarande nödvändiga, men för att systemförändring ska komma till stånd krävs en mycket bredare politisk mix för att gynna innovation och experimenterande, underlätta spridning av nya idéer och metoder, samt se till att strukturell ekonomisk förändring skapar nyttiga och rättvisa resultat. Komplexiteten och ovissheten i omställningens processer innebär att regeringar även behöver hitta sätt att samordna och styra samhället i riktning mot långsiktiga hållbarhetsmål samt hantera de risker och oavsiktliga följder, som systemförändring oundvikligen för med sig.

Vilken väg tar Europa härifrån?

Sammantaget belyser analysen i del 1–3 hur Europa står inför bestående, omfattande och brådskande utmaningar. Det är fortfarande möjligt att uppnå EU:s vision för hållbarhet till 2050, men det krävs att åtgärdernas karaktär och ambition förändras. Det betyder både att förstärka befintliga politiska verktyg och utöka med nya innovativa förvaltningsmetoder. Baserat på insikterna i hela rapporten identifieras i del 4 olika viktiga områden där åtgärder behövs för att möjliggöra omställning.

Förstärka politisk implementering, integrering och samstämmighet: Fullständig implementering av befintlig lagstiftning skulle ta Europa bra mycket närmare miljömålen

till 2030. För att uppnå fullständig implementering krävs det ökad finansiering och kapacitetsuppbyggnad, engagemang från företag och medborgare, bättre koordinering av lokala, regionala och nationella myndigheter samt en starkare kunskapsbas. Utöver implementering behöver Europa åtgärda luckor och svagheter i politiska ramverk, t.ex. när det gäller mark, jord och kemikalier. Stärkt sektorsansvar för miljömålen är också väsentligt, liksom förbättrad politisk samstämmighet.

Utveckling av fler övergripande, långsiktiga politiska ramverk och bindande mål: Det växande antalet strategiska riktlinjer riktade mot viktiga centrala system (t.ex. energi och transporter) som främjar övergången till koldioxidsnål och cirkulär ekonomi, är viktiga verktyg för att stimulera och vägleda sammanhållna åtgärder i hela samhället. Men omfattningen av långsiktiga politiska ramverk behöver utökas till att även omfatta andra viktiga system och områden, såsom livsmedel, kemikalier och markanvändning. Jämförbara övergripande strategier behövs även för andra förvaltningsnivåer – inklusive länder, regioner och städer. Det är viktigt att involvera intressenter i utvecklingen av visioner för omställning och vägval, för att återspegla de olika realiteterna i Europa och för att maximera miljömässiga, sociala och ekonomiska vinster.

Ta ledning för internationell handling mot hållbarhet: Europa kan inte ensamt uppnå sina hållbarhetsmål. Globala miljö- och hållbarhetsproblem kräver globala lösningar. EU har ett betydande diplomatiskt och ekonomiskt inflytande, något som kan användas för att främja ambitiösa avtal inom områden som biologisk mångfald och resursanvändning. Fullständig implementering av FN:s Agenda 2030 i Europa och aktivt stöd till implementering i andra regioner kommer att vara avgörande, om Europa ska kunna stå för globalt ledarskap i arbetet med omställning till ett hållbart samhälle. De globala hållbarhetsmålen kan användas som ett övergripande ramverk för politisk utveckling under de kommande tio åren mot förverkligandet av Europas vision för 2050.

Främja innovation i hela samhället: En kursändring kommer att vara helt beroende av uppkomsten och spridningen av olika former av innovation, som kan inspirera nya sätt att tänka och leva på. Frön till denna omställning är redan sådda. Allt fler företag, entreprenörer, forskare, kommuner och samhällen experimenterar med nya sätt att producera och konsumera. I praktiken stöter dock innovationer ofta på stora hinder. Politikens inriktning och institutioner spelar därför en viktig roll för att främja systemförändring. Miljöpolitik är fortfarande avgörande, men systeminnovation kräver sammanhållna bidrag från

olika politiska områden, allt från forskning, innovation, sektoriell- och näringslivspolitik till utbildning, välfärd, handel och sysselsättning.

Öka omfattningen av investeringar och ändra inriktningen för finansmarknaden: Även om det krävs stora investeringar för att klara hållbarhetsmålen, så kommer européernas vinst vara ännu större – dels tack vare utebliven skada på natur och samhälle och dels tack vare de ekonomiska och sociala möjligheter som skapas. Regeringar måste utnyttja de offentliga resurserna fullt ut för att stödja experimenterande, investera i innovationer och naturbaserade lösningar, upphandla hållbart, samt stödja påverkade sektorer och regioner. De spelar även en avgörande roll i mobilisering och styrning av hushållens ekonomi genom att utforma investerings- och konsumtionsval, samt engagera finanssektorn i hållbara investeringar genom att implementera och bygga vidare på EU:s handlingsplan för hållbar finansiering.

Hantera risker och garantera en socialt rättvis omställning: En framgångsrik styrning av omställning till hållbarhet kommer att kräva att samhällen erkänner potentiella risker, möjligheter och kompromisser, samt finner sätt att hantera dem. Politiken har en avgörande roll för att uppnå "rättvis omställning", t.ex. genom att stödja företag och arbetare i branscher som står inför utfasning via omskolning, bidrag, teknisk hjälp eller investeringar, som hjälper regioner som påverkats negativt. Tidig upptäckt av nya risker och möjligheter i relation till teknisk och social utveckling måste kombineras med anpassningsbara metoder, baserade på försök, övervakning och lärande.

Koppla kunskap till handling: För att lyckas med omställningen till ett hållbart samhälle krävs nya kunskaper inom flera olika områden, baserade på olika discipliner och sätt att ta fram kunskap. Detta innefattar fakta om systemen som driver fram miljöbelastningar, vägval för hållbarhet, lovande initiativ och hinder för förändring. Prognosmetoder är ett viktigt sätt att engagera människor för att utforska möjliga framtidsscenarier, utfall, risker och möjligheter. Att skapa, dela och använda relevant fakta fullt ut, kan kräva förändringar i kunskapssystemet som förenar vetenskap med politik och handling, inklusive att utveckla nya färdigheter och institutionella strukturer.

De kommande 10 åren

För att uppnå målen för Agenda 2030 och Parisavtalet krävs att vi agerar skyndsamt inom alla dessa områden

under de kommande tio åren. I klarspråk - Europa kommer inte att uppnå sin hållbarhetsvision om att leva gott inom planetens gränser, genom att bara främja ekonomisk tillväxt och försöka hantera skadliga sidoeffekter med miljö- och socialpolitiska verktyg. Istället måste hållbarhet bli den vägledande principen för ambitiös och sammanhållen politik

och åtgärder i hela samhället. För att främja en omställning krävs att alla områden och förvaltningsnivåer samarbetar och använder ambitionen, kreativiteten och styrkan hos medborgare, företag och samhällen. Under 2020 har Europa en unik möjlighet att leda en global respons för hållbarhetsutmaningarna. Nu är tid att agera.

Om SOER

Europeiska miljöbyrån (EEA) är ett EU-organ som etablerades under rådets förordning (EEG) nr 1210/90. Förordningen etablerade även Europeiska nätverket för miljöinformation och miljöövervakning (Eionet) som ett partnerskapsnätverk med 33 medlemsländer ^(?) och sex samarbetsländer ^(?). EEA:s mandat är att samarbeta med Eionet för att ta fram kunskap så att de relevanta intressenterna inom EU-institutioner och Eionet-länder kan fatta informerade beslut om att förbättra Europas miljö och gå mot ett hållbart samhälle.

Som del av detta mandat är en av EEA:s viktigaste uppgifter att publicera en rapport om tillståndet för, trender inom och prognoser för miljön vart femte år. Sådana rapporter har producerats sedan 1995 och har bedömt tillståndet och framtidsutsikten för den europeiska miljön, samt informerat om implementering och utveckling av EU-politik. De gör detta genom att övervaka tidigare trender, framsteg i riktning mot etablerade framtida mål och möjligheter för EU-politik att bidra till att nå långsiktiga mål.

I likhet med föregående rapporter ger Europas Miljö – tillstånd och utblick 2020 (SOER 2020) relevant, tillförlitlig och jämförbar kunskap och bygger på många källor tillgängliga för EEA och Eionet. Rapporten har formats av det vedertagna antagandet att miljöproblem är sammanlänkade med de flesta aspekter i samhället. Detta får betydelse för den övergripande utblicken för att nå hållbarhet och antyder att intressenter behöver ny kunskap för att stödja sina handlingar.

Europas Miljö 2020 bygger på slutsatserna i den föregående rapporten, som publicerades i mars 2015. Europas Miljö 2015 visade att, samtidigt som implementering av EU:s politik har lett till avsevärd nytta för Europas miljö och människors välbefinnande, så står Europa inför stora utmaningar. Det gäller att åtgärda kvarstående miljöproblem, vilka är kopplade i komplexa system för produktion och konsumtion. Rapporten från 2015 argumenterar för omfattande förändringar i miljöförstörande system för produktion och konsumtion, inklusive systemen för livsmedel, energi och transporter.

Rapporten för 2020 kommer vid en tidpunkt då samhället utmanas av falsk information och falska nyheter. Rapporten trycker på vikten av denna problematik genom att garantera transparens via heltäckande referenser till vetenskapliga rön och en förbättrad metod för att värdera och förmedla aspekter av kvalitet, ovisshet och kunskapsluckor. Dessutom har rapporten genomgått en omfattande faktagranskning av Eionet, Europeiska kommissionen, EEA:s vetenskapliga kommitté och internationella experter.

Information om implementering av politik i länderna underlättar att dela ny utveckling och synvinklar mellan länderna. Genom att bekräfta utmaningen med ökad kunskapskomplexitet, ger rapporten konsekventa sammanfattande bedömningar i alla dess tematiska utvärderingar. Slutligen, fokus i rapporten är på den övergripande formen av dagens miljöutmaningar, inklusive de ovan nämnda systemen för produktion och konsumtion, liksom insikter i hur Europa kan svara på vår tids största miljö-, klimat- och hållbarhetsutmaningar.

^(?) De 28 medlemsländerna i EU tillsammans med Island, Liechtenstein, Norge, Schweiz och Turkiet.

^(?) Albanien, Bosnien och Hercegovina, Montenegro, Nordmakedonien, Serbien och Kosovo (enligt FN:s säkerhetsråds resolution 1244/99 och i enlighet med yttrandet från Internationella domstolen angående Kosovos självständighetsförklaring).

Europeiska miljöbyrån

**Europas Miljö
Tillstånd och utblick 2020
Sammanfattning**

2019 — 14 pp. — 210 x 297 cm

ISBN 978-92-9480-133-3

doi: 10.2800/336804

Kontakta EU

Besök

Det finns hundratals Europa direkt-kontor i hela EU. Hitta ditt närmaste kontor på https://europa.eu/european-union/contact_sv.

Telefon eller mejl

Tjänsten Europa direkt svarar på dina frågor om EU. Kontakta tjänsten på något av följande sätt:

- Ring det avgiftsfria telefonnumret 00 800 6 7 8 9 10 11 (en del operatörer kan ta betalt för samtalet).
- Ring telefonnumret +32 22999696.
- Mejla via webbplatsen (https://europa.eu/european-union/contact_sv).

EU-information

På nätet

På webbplatsen Europa finns det information om EU på alla officiella EU-språk (https://europa.eu/european-union/index_sv).

EU-publikationer

Ladda ned eller beställ både gratis och avgiftsbelagda EU-publikationer (<https://publications.europa.eu/sv/publications>). Om du behöver flera kopior av en gratispublikation kan du kontakta Europa direkt eller ditt lokala informationskontor (https://europa.eu/european-union/contact_sv).

EU-lagstiftning och andra rättsliga handlingar

Rättsliga handlingar från EU, inklusive all EU-lagstiftning sedan 1952, finns på alla officiella EU-språk på EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>).

Öppna data från EU

På EU:s portal för öppna data (<http://data.europa.eu/euodp/sv>) finns dataserier från EU. Dataserierna får laddas ned och användas fritt för kommersiella och andra ändamål.

Europeiska miljöbyrån
Kongens Nytorv 6
1050 Köpenhamn K
Danmark

Tfn: +45 33 36 71 00
Webbplats: eea.europa.eu
Facebook: www.facebook.com/European.Environment.Agency
Twitter: @EUEnvironment
LinkedIn: www.linkedin.com/company/european-environment-agency/
Förfrågningar: eea.europa.eu/enquiries
Anmäl dig till att få EEA-meddelanden: <http://eea.europa.eu/sign-up>

TH-02-19-902-SV-N
doi: 10.2800/336804

Europeiska unionens
publikationsbyrå